

ZONDER EEN VERNIEUWD EUROPEES PATRIOTTISME IS DE NEERGANG VAN DE EU ONVERMIJDELIJK INGEZET

Opinie in De Standaard – 6 april 2020

André Decoster en 31 andere ondertekenaars

De Europese Raad van 26 maart, bedoeld om maatregelen te nemen om de zwaarste crisis sinds 1929 aan te pakken, legde een hopeloos verdeelde EU bloot. Nochtans biedt de coronavirus pandemie en de ermee gepaard gaande economische en sociale crisissen Europa een buitengewone kans om nu ofwel de integratie verder te verdiepen, ofwel onherroepelijk uit elkaar te beginnen vallen. Natuurlijk zal de keuze bepaald worden door beslissingen in de Europese Raad en in andere EU-instellingen. Maar de mobilisatie van burgers en publieke opinie in elk van de lidstaten speelt minstens een even grote rol.

De vraag voor Europa is eigenlijk simpel: vormt de EU een politieke gemeenschap met ambitie en een sterke lotsverbondenheid, of is het maar een losse, instrumentele associatie van nationaal eigenbelang? Met de Brexit wonnen de krachten die desintegratie willen, het pleit. Maar bij de verkiezingen voor het Europees Parlement van 26 mei vorig jaar leken die krachten – toch tijdelijk – op de terugweg. Nu staan ze blijkbaar weer klaar voor een volgende en meedogenloze aanval op zowel de euro als de EU.

Het is verre van uitgesloten dat verbrokkeling en desintegratie op dit moment de bovenhand zouden kunnen halen. Burgers haken immers massaal af. In deze immense gezondheidscrisis en economische tragedie hebben ze wel iets anders om hun hoofd dan EU-beleid te volgen. Maar als de pro-Europese elites ook afwezig blijven door politieke en moreel verzuim, dan is de uitkomst pas echt onvoorspelbaar.

Ook al heeft het Europees Parlement zich duidelijk uitgesproken voor een sprong voorwaarts in de Europese integratie, de Europese Commissie, die nochtans een Europese sociale pijler en het Green Deal project voorstelt, blijft nu zwaar in gebreke. Ze etaleert een gebrek aan leiderschap, zowel wat betreft de meerjarenbegroting, als om innovatieve maatregelen te nemen die deze gezondheidscrisis en de economische gevolgen ervan te lijf kunnen gaan.

Zuid-Europa dat al het meest geleden heeft onder de migratiecrisis, wordt op dit moment bijzonder hard getroffen. Maar toch is dit, in tegenstelling tot veel andere schokken, geen asymmetrische schok. Het is een symmetrische schok die alle landen treft. En net omdat dit zo een uitzonderlijke situatie is moeten we ook met uitzonderlijke oplossingen komen. De beslissing van de ECB om alvast €750 miljard vast te leggen voor het opkopen van obligaties is belangrijk, maar onvoldoende. De EU moet absoluut de solidariteit die tot stand kwam om het virus aan te pakken, koppelen aan concrete financiële solidariteit. Die ontbreekt vandaag compleet.

Wederzijdse beschuldigingen vliegen heen en weer en zijn harder dan ooit. Van de ene kant wijzen de Nederlandse en Duitse regering op 'moral hazard': euro-obligaties zouden ervoor zorgen dat landen gezamenlijk verantwoordelijk worden voor schulden die nationaal aangegaan worden. Dat zou aanzetten tot budgettaire laksheid in landen die al een grote schuldenlast hebben. De andere kant beschuldigt de noordelijke landen van gebrek aan solidariteit in een situatie waarbij er in Italië en Spanje bijna 1.000 doden per dag vallen, er toenemende sociale onrust opduikt en de pandemie ook in Frankrijk en België op volle kracht doorbreekt. Daar bovenop komt het verwijt dat sommige

van die noordelijke landen, na jarenlange belastingconcurrentie en fiscale dumping, opnieuw profijt willen trekken uit een mogelijke financiële crisis en op een opportunistische manier het machtsevenwicht in Europa willen doen kantelen.

Deze zware woorden in de media en de totale instorting van het onderling vertrouwen, doen nu zelfs de meest overtuigde Europeanen twijfelen. Ze hollen de harde kern van de Europese consensus die de afgelopen 70 jaar is opgebouwd, uit. Net daarom kan de schade aan onze democratieën binnenkort onherstelbaar zijn. De volgende dagen en weken zijn in dit opzicht cruciaal.

'Corona-obligaties'

Wij zijn ervan overtuigd dat er, niet alleen in de negen lidstaten die in een brief aan de voorzitter van de Europese Raad, Charles Michel, 'corona-obligaties' bepleitten, maar ook bij de publieke opinie in Duitsland, Nederland, Oostenrijk en Finland, een brede consensus bestaat om:

- a) de voorwaarden om een beroep te kunnen doen op het ESM, het Europees Stabiliteitsmechanisme waarin 430 miljard euro beschikbaar is, te herbekijken, zodat de stigmatiserende voorgedij die er nu aan gekoppeld is, nu niet van toepassing is;
- b) een groep van Europese experts samen te stellen, die nieuwe instrumenten voorstellen en uitwerken in al hun technische details.

We beseffen ook wel dat 'corona-obligaties' niet het wondermiddel zijn, en ze hoeven geen 'fetisj' te worden. Maar de basisidee is juist en veelbelovend: de EU zet zich schrap op de wereldmarkten door eenheid uit te stralen, en ze hebben een belangrijke symbolische waarde voor de Europese burgers.

In elk geval moet de EU hoogdringend twee signalen geven. Ten eerste een signaal naar de gewone EU-burger, die van slag is door de crisis van het coronavirus en die zich zorgen maakt over zijn of haar toekomst: een signaal dat de EU staat echt klaar om zijn burgers te helpen, zowel qua gezondheids crisis als met een forse sociale en economische relance. Het tweede signaal is bestemd voor de wereld buiten de EU: een signaal dat de EU sterk staat, eenheid uitstraalt en de stabiliteit van de eurozone garandeert door – in de woorden van de Franse president Macron - haar "gedeelde en gemeenschappelijke soevereiniteit" te stellen tegenover krachten die haar proberen te verdelen of zelfs te vernietigen.

De Verenigde Staten hebben de huidige pandemie onderschat en haar federale regering bewijst dagelijks dat ze niet over de nodige politieke en morele autoriteit beschikt om de mondiale strijd tegen het coronavirus effectief te coördineren. Alleen de EU kan met kans op succes deze ongeziene gezondheids crisis en haar sociale en economische gevolgen, aanpakken in een multilaterale context.

Net daarom hebben we dringend nood aan een nieuw Europees patriotisme. Nieuw, omdat het absoluut zijn wortels moet blijven hebben in nationale gemeenschappen, gereactiveerd rond het thema solidariteit, als in transnationale netwerken. De miljoenen toegewijde gezondheidswerkers, vrijwilligers, burgers en maatschappelijke organisaties, die op dit moment letterlijk instaan voor ons overleven, vormen de echte sokkel waarop we een nieuw elan voor Europa kunnen funderen. Een Europa waarin we de oude kernwaarden op innovatieve wijze koppelen aan technisch vernuft en politiek vermogen om de wereld een boodschap van hoop en sterkte te bieden in deze ongekende crisis.

Ondertekend door (op 4 april 2020):

- Gesine Schwan, voormalig Rector Viadrina Universiteit Frankfurt a/Oder en twee keer presidentskandidaat Duitsland
- Bertrand Badie, Professor, Sciences Po, Parijs

- Enrique Baron Crespo, was Spaans Minister en Voorzitter van het Europees Parlement
- Michael Castanheira, Professor, Solvay Business School, ULB Brussel
- Furio Cerutti, Professor, Universiteit van Firenze en Sant'Anna, Pisa
- Ramona Coman, Professor en Voorzitter Institut d'Etudes Européennes (IEE) ULB, Brussel
- Amendine Crespy, Professor Politieke Wetenschappen ULB Brussel
- Olivier Costa, CNRS Parijs en Directeur Europa College Brugge
- Maurizio Cotta, Professor, Universiteit van Sienna
- André Decoster, Professor Economie KU Leuven
- Camille Focant, Professor Université Catholique van Louvain-la-Neuve en Koninklijke Academie België
- Biagio De Giovanni, Professor en voormalig rector van de Eastern University in Napels en voorzitter van het Constitutional Affairs Committee van het Europees Parlement, lid van de Accademia dei Lincei
- André Gerrits, Professor, Universiteit van Leiden, Nederland
- Christian Lequesne, Professor, Sciences Po, Parijs en voormalig Directeur van CERI (Centre d'études et de recherches internationales)
- Lucio Levi, Professor Politieke Wetenschappen, Universiteit van Turijn, Directeur van "The Federalist debate"
- Thomas Meyer, Professor, Universiteit van Dortmund en Directeur "Neue Gesellschaft / Frankfurter Hefte", Berlijn
- Leonardo Morlino, Professor LUISS (Libera Università Internazionale degli Studi Sociali "Guido Carli"), Rome, voormalig vice Rector en voorzitter International Political Science Association
- Ferdinando Nelli Feroci, Ambassadeur en voorzitter van het Istituto Affari Internazionali (IAI) Rome
- Ruth Rubio Marin, Professor aan het European University Institute (Fiesole) en houder van de UNESCO Leerstoel voor Mensenrechten aan de Universiteit van Sevilla, Spanje
- Guilherme Oliveira Martins voormalig Minister van Financien Portugal en manager van de Gulbenkian Foundation
- Anton Pelinka, Professor Universiteit van Innsbruck en de Central European University (CEU), Budapest
- Maria Joao Rodrigues, Professor, voormalig Minister Portugal en voorzitter van de Foundation for European Progressive Studies (FEPS)
- André Sapir, Professor ULB en denktank "Bruegel", Brussel
- Luc Soete, Decaan van het Institute of European Studies VUB, Brussel en voormalig Rector van de Universiteit van Maastricht, Nederland
- Mario Telo, Professor, LUISS (Libera Università Internazionale degli Studi Sociali "Guido Carli") Rome en Institut d'Etudes Européennes (IEE) ULB, Brussel, lid van de Koninklijke Academie, België
- Loukas Tsoukalis Professor, Sciences Po, Parijs en Voorzitter van ELIAMEP (Hellenic Foundation for European and Foreign Policy, Athene)
- Luk Van Langenhove, Professor Institute of European Studies aan de Vrije Universiteit Brussel
- Bruno Van Pottelsberghe, Professor en voormalig decaan Solvay business School ULB Brussel
- Alvaro de Vasconcelos, Universiteit van Coimbra, voormalig directeur van het European Union Security Institute, Parijs
- Didier Viviers, Secretaris voor het leven van de Koninklijke Academie van België en voormalig ULB Rector
- Sweder van Wijnbergen, professor Universiteit van Amsterdam, voormalig Secretaris-Generaal van het Ministerie van Economische Zaken
- Michael Zurn, Professor WSB (Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung) en Freie Universität Berlijn, en stichtend directeur van Hertie School of Governance, Berlijn.